

ESPOO
ESBO

Plan för rusmedelsförebyggande arbete bland barn och unga i Esbo

Svenska bildningstjänster 06/2021

Motsvarar bilaga 2 till Förskolans elevvårdsplan

Motsvarar bilaga 4 till Grundläggande utbildningens elevvårdsplan

Motsvarar bilaga 5 till Plan för gymnasiets studerandevård

Planen går till kännedom för andra stadiets enheter Solvalla,
Norrvalla och Practicum

Introduktion

Målet med det förebyggande rusmedelsarbetet är att skapa en ansvarsfull uppväxtmiljö som ökar välbefinnandet bland barn och unga. Denna plan för rusmedelsförebyggande arbete är gemensam för svenskspråkig verksamhet gällande barn och unga i Esbo.

Riktlinjer för rusmedelsförebyggande arbete definieras i

- Grunderna för läroplaner för förskoleundervisning, grundläggande utbildning och gymnasiet
- Esbos läroplaner för förskola, grundläggande utbildning och gymnasium
- Esbo läroplaners bilagor i form av elev- eller studerandevårdsplaner

Utbildningsanordnaren ska lokalt beskriva hur man förebygger användning av tobaksvaror, alkohol och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen av dessa. Denna plan innefattar enhetsvisa delar som enheterna ansvarar för att göra upp inom ramen för gemensamma elev-/studerandehälsovårdsarbetet. Planen görs upp i samarbete med övriga aktörer i området på så sätt att enhetens egna behov beaktas. Barn och ungdomars delaktighet ska beaktas då planerna görs upp. Även vårdnadshavares roll är central och ska beaktas i förebyggande rusmedelsarbetet.

Denna plan står även i samspel med

- Säkerhetsanvisningar, -verksamhetskort och -snabbguider, anvisningar för disciplinära åtgärder samt ordningsregler som definierats för förskola/ grundläggande utbildningen/ gymnasiet
- Esbo stads Välfärdsplan för barn och unga
- För personal gäller även Espoon kaupungin henkilöstön päihdeohjelma.

Förebyggande arbete

Hur kan vi behandla och diskutera temat med barn och ungdomar samt vårdnadshavare?

Förebyggande rusmedelsarbete som en del av vardagen

- Inom förskoleundervisningen, den grundläggande utbildningen, andra stadiet och ungdomsarbetet är det möjligt att stärka barns och ungas sunda levnadsvanor.
- I undervisningen ingår ett förebyggande arbetssätt som går ut på att bland annat integrera innehåll som främjar välfärd och hälsa i olika läroämnen.
- Man stöder utvecklingen av barns och ungas självkänsla. Barn och unga uppmuntras att diskutera och skaffa information om hur de kan främja sin välfärd och hälsa
- De ungas förståelse för riskerna med användning av rusmedel stärks och man stärker också de faktorer som skyddar mot användning av rusmedel (bl.a. att göra val som främjar den egna välfärden och hälsan)
- Förebyggande rusmedelsarbete innebär att utveckla skolarbetet och skolmiljön så att de bättre skyddar mot rusmedel och missbruksproblem
- Skolan är en central del av växande barns och ungas skyddsnet, som genom samarbete tryggar de bästa möjliga förutsättningarna för barnens och de ungas liv. Det förebyggande rusmedelsarbetet är en del av skolans arbete för att främja hälsa och välfärd.
- Vårdnadshavarna informeras om aktuella förebyggande åtgärder och regler samt ges möjlighet att påverka och diskutera temat.

Det förebyggande rusmedelsarbetet består av:

1. Stöd för en sund tillväxt och utveckling
2. Främjande av en sund och trygg lärmiljö
3. Rusmedelsundervisning och rusmedelsfostran: läroplanens innehåll gällande teman som kopplar till förebyggande av rusmedelsanvändning samt spelregler för rusmedelsanvändning som ingår i olika anvisningar och planer (Plan för rusmedelsförebyggande arbete, säkerhetsanvisningar mm.)
4. Gott samarbete med hemmen
5. Stöd för undervisningen för att hjälpa barn och unga att studera och att klara sig i sina studier
6. Mångprofessionellt samarbete inom elev-/studerandevården, stöd samt hälsoundersökningar
7. Rätt slags ingripande i rusmedelsanvändning i rätt tid
8. Samarbete med missbruksvården och ungdomstjänsterna
9. Samarbete med andra yrkes- och medborgaraktorer som hör till det lokala nätverket för förebyggande rusmedelsarbete
10. Fritidsverksamhet

Samarbete med vårdnadshavarna för förskola, grundläggande utbildning och studerande under 18 år

- Vårdnadshavarna ansvarar för barnets uppfostran och fritid. En del vårdnadshavare kan ha svårt att skapa klara regler och sätta upp gränser för alkohol, tobak och andra rusmedel. Då kan läroanstalten stöda.
- Skolor och läroanstalter kan samarbeta med vårdnadshavare för att förebygga rusmedelsanvändning bland elever/studerande och sätta upp gränser bland annat enligt följande:
  - Vårdnadshavarna informeras om aktuella förebyggande åtgärder som elever/studerande deltar i/har deltagit i och uppmuntrar vårdnadshavarna att diskutera saken hemma.
  - Information om den rusmedelsförebyggande planen och skolans praxis när det gäller rusmedel (t.ex. på webbplatsen, på möten och via Wilma). Vårdnadshavarna har möjlighet att påverka och diskutera skolans rusmedelsförebyggande plan.
  - Vårdnadshavarna har möjlighet att diskutera föräldraskap, puberteten, gränser och så vidare med elevhälsans sakkunniga (kurator, psykolog, hälsovårdare).
  - T.ex. metoden Föra barnen på tal används med familjer som är oroliga för familjens/barnets välfärd
  - I samarbetet mellan skolor och hem, till exempel på föräldramöten, tar man upp föräldrarnas ansvar för att alkohollagstiftningen följs och i synnerhet att det är olagligt att låna alkohol/rusmedel till minderåriga.
  - Resultaten av **Enkäten Hälsa i skolan** behandlas tillsammans med vårdnadshavarna. Information om hur resultaten utnyttjas i planeringen av skolans verksamhet.

Förebyggande rusmedelsarbete främjas genom kartläggningar och enhetsvisa specificeringar

- **Omfattande hälsoundersökningar** genomförs i grundläggande utbildningens årskurs 1, 5 och 9 samt för gymnasiets första års studerande
- **Hälsa i skolan-enkäten** genomförs i grundläggande utbildningens årskurs 5, 8 och 9 samt för gymnasiets första och andra års studerande
- **Esbo stads välmåendekarta** genomförs för grundläggande utbildningens åttonde klass samt gymnasiets första årets studerande
- Frågor att beakta i uppgörande av de enhetsvisa delarna i planen:
  - Hur genomför vi förebyggande rusmedelsarbetet under kommande läsår?
  - Hur stöds elevernas/studerandes livskompetens och välmående?
  - Vilka ansvarsfördelningar har vi? Vilken roll har elevhälsan?
  - Vilka samarbeten har vi?
  - Behöver vi fortbildning?

Förskoleundervisning

*Hur genomför vi förebyggande rusmedelsarbetet under kommande läsår? Hur stöds elevernas/studerandes livskompetens och välfärd? Vilka ansvarsfördelningar har vi? Vilken roll har elevhälsan? Vilka samarbeten har vi? Behöver vi fortbildning?

Exempel på innehåll i undervisningen

Jag växer och utvecklas

- Människokroppen
- Färdigheter inom psykisk hälsa
- Bygga gruppanda
- Empati och kamratskap

Exempel på ämnesövergripande uppgifter finns i [Svebis Sharepoint](#)

Samarbete med elevvården vårdnadshavare, barnrådgivningen och andra aktörer

Elevvårdens sakkunniga, konsultativa speciallärare inom småbarnspedagogik.

Stöda i föräldraskapet och reagera på barnets eventuella symptom.

I tidigt skede diskutera med vårdnadshavare ifall det uppstår oro kring rusmedelsanvändning i hemmet. Hjälpa vid behov familjen att söka stöd och hjälp.

Beskrivning av förebyggande rusmedelsarbete i enheten*

Åk 1-2

*Hur genomför vi förebyggande rusmedelsarbetet under kommande läsår? Hur stöds elevernas/studerandes livskompetens och välfärd? Vilka ansvarsfördelningar har vi? Vilken roll har elevhälsan? Vilka samarbeten har vi? Behöver vi fortbildning?

Exempel på innehåll i undervisningen

Omgivningslära

- Respekt och hänsyn
- Jag och andra
- Människokroppen

Exempel på ämnesövergripande uppgifter finns i [Svebis skattkammare](#)

Samarbete med elevvård, vårdnadshavare och andra aktörer

Elevvårdens sakkunniga

Stöda i föräldraskapet och reagera på barnets eventuella symptom.

I tidigt skede diskutera med vårdnadshavare ifall det uppstår oro kring rusemedelsanvändning i hemmet. Hänvisa familjen till elevvårdstjänster att söka stöd och hjälp vid behov.

Beskrivning av förebyggande rusmedelsarbete i enheten*

Åk 3-6

*Hur genomför vi förebyggande rusmedelsarbetet under kommande läsår? Hur stöds elevernas/studerandes livskompetens och välfärd? Vilka ansvarsfördelningar har vi? Vilken roll har elevhälsan? Vilka samarbeten har vi? Behöver vi fortbildning?

Exempel på innehåll i undervisningen

Omgivningslära

- Trygghet i skolan
- Mobbning
- Emotionella färdigheter
- Människokroppen och hälsoresurser
- Rusmedel

Samhällslära

- Mediekunskap

Exempel på ämnesövergripande uppgifter finns i [Svebis skattkammare](#)

Samarbete med elevvård vårdnadshavare, ungdomsledare och andra aktörer

Föräldrkvällar med tema

Ungdomsledarna håller Storyn om att välja- workshoppar för alla på åk 6. Skolan kan fundera även på övrigt samarbetet med ungdomsledare och ungdomsverksamheten (t.e.x. diskussioner om rusmedel, samarbete med patrullerande ungdomsarbete)

Skolan väljer vilka utomstående resurser som tas in att behandla temat

Beskrivning av förebyggande rusmedelsarbete i enheten*

Behandling av aktuella teman

Åk 7-10

*Hur genomför vi förebyggande rusmedelsarbetet under kommande läsår? Hur stöds elevernas/studerandes livskompetens och välfärd? Vilka ansvarsfördelningar har vi? Vilken roll har elevhälsan? Vilka samarbeten har vi? Behöver vi fortbildning?

Exempel på innehåll i undervisningen

Hälsokunskap

- Beroende
- Emotionella färdigheter
- Människokroppen och hälsoresurser

Gymnastik

- Rusmedel och idrott
- Sociala färdigheter

Exempel på ämnesövergripande uppgifter finns i [Svebis skattkammare](#)

Samarbete med elevvård, vårdnadshavare, ungdomsledare och andra aktörer

Föräldrakvällar med tema

Skolan funderar på samarbetet med ungdomsledare och ungdomsverksamheten (t.e.x. diskussioner om rusmedel, samarbete med patrullerande ungdomsarbete)

Skolan väljer vilka utomstående resurser som tas in att behandla temat

Beskrivning av förebyggande rusmedelsarbete i enheten*

Diskussioner

Gymnasiet

*Hur genomför vi förebyggande rusmedelsarbetet under kommande läsår? Hur stöds elevernas/studerandes livskompetens och välfärd? Vilka ansvarsfördelningar har vi? Vilken roll har elevhälsan? Vilka samarbeten har vi? Behöver vi fortbildning?

Exempel på innehåll i undervisningen

Specificerats i Mattlidens gymnasiums plan för främjande av drogfrihet

Samarbete med studerandevård vårdnadshavare, ungdomsledare och andra aktörer

Föräldrakvällar med tema

Skolan funderar på samarbetet med ungdomsledare och ungdomsverksamheten (t.e.x. diskussioner om rusmedel, samarbete med patrullerande ungdomsarbete)

Skolan väljer vilka utomstående resurser som tas in att behandla temat

Beskrivning av förebyggande rusmedelsarbete i enheten*

Exempel på utomstående resurser kring temat

- [Polisens ankarverksamhet](#)
- [Föreningen för förebyggande rusmedelsarbete rf \(EHYT\)](#)
- [KRAN](#) Kristliga blåbandsförbundet för Rehabiliteringsarbete bland Alkohol- och Narkotikamissbrukare i Svenskfinland
- [Rusmedelsförebyggande modellen PEPP](#)
- [Droglänken.fi](#) A-klinikstiftelsens information om alkohol, droger och beroende
- [Institutet för hälsa och välfärd](#) för statistik om temat

Ingripande arbete

Handlingsmodeller för skola och ungdomsledare

Handlingsmodeller

Förskola, grundläggande utbildningen och gymnasiet

1. Handlingsmodell för en situation då en minderårig elev/studerande använder tobaksprodukter under skoldagen
2. Handlingsmodell för då det hos skolpersonalen väcks oro om minderårigas rusmedelsbruk i hans vardag
3. Handlingsmodell för en situation där skolpersonal misstänker att en elev/studerande använder och är påverkad av rusmedel i grundskolan och gymnasiet
4. Att beslagta föremål

Ungdomsledarnas ingripande arbete

Modell A

Modell B

1. Handlingsmodell för en situation då en minderårig elev/studerande använder tobaksprodukter under skoldagen

Eleven/studeranden röker eller använder snus under skoldagen

Diskutera saken med eleven/studeranden.

Kontakta elevens/studerandens vårdnadshavare (t.ex. så att eleven/studeranden ringer sin vårdnadshavare under lärarens övervakning).

Meddela hemmet skriftligen samma dag (t.ex. via Wilma).

Eleven/studeranden röker eller använder snus på nytt under skoldagen

Diskutera saken med eleven/studeranden

Kontakta elevens/studerandens vårdnadshavare (t.ex. så att eleven/studeranden ringer sin vårdnadshavare under lärarens övervakning).

Diskussion som pedagogisk åtgärd i skolan (eleven/studeranden, vårdnadshavaren, en eller flera representanter för skolan).

Meddela hemmet skriftligen (t.ex. via Wilma).

Vid behov kan eleven/studeranden och vårdnadshavaren diskutera hälsosamma levnadsvanor tillsammans med hälsovårdaren.

Uppföljning

Om eleven/studeranden fortsätter att röka/använda snus kommer skolan överens om fortsatta åtgärder och uppföljning från fall till fall med eleven/studeranden och vårdnadshavarna.

Experter vid elevhälsan kan alltid konsulteras anonymt. Det finns hjälp att få!

2. Handlingsmodell för då det hos skolpersonalen väcks oro om minderårigas rusmedelsbruk i hans vardag

Ifall oro väcks

Viktigt att en vuxen i tidigt skede diskutera oron med den minderåriga och visa att man bryr sig. Eleven kan hänvisas att ta kontakt med elev-/studerandevårdens tjänster.

Med elevens samtycke informera den egna läraren samt elev/studerandevårdens tjänster. Konsultation kan även göras anonymt. Kontakta vid behov vårdnadshavare.

Då oron fortsätter

Vid fortsatt oro diskuterar läraren (med den minderårigas samtycke) med skolkurator/hälsovårdare/psykolog och man beslutar om ansvarsperson(er) som diskuterar med den minderåriga och som kontaktar vårdnadshavare.

Tillsammans med den minderåriga och vårdnadshavare kartlägger ansvarspersonen helhetssituationen och kommer överens om en fortsatt plan.

Om läraren har en stor oro, men inte får den minderårigas samtycke till kontakt med skolkurator/hälsovårdare/psykolog, skall läraren kontakta socialvården för bedömning av stödbehovet eller göra en barnskyddsanmälan samt informera den minderåriga och vårdnadshavare om detta.

Vid akut oro

Vid akut oro, har var och en skyldighet att kontakta socialvården för bedömning av stödbehovet, göra en barnskyddsanmälan eller kontakta polisen. Också möjlighet till konsultation.

Experter vid elevhälsan kan alltid konsulteras anonymt. Det finns hjälp att få!

3. Handlingsmodell för en situation där skolpersonal misstänker att en elev/studerande är påverkad av rusmedel i skolan (grundskolan/gymnasiet)

I [Snabbguider för olika krissituationer](#) finns beskrivning om tillvägagångssättet **EN ELEV SOM ÄR BERUSAD I SKOLAN**

Den personal som misstänker ber eleven/studerande följa med till rektor, skolhälsovårdare, -kurator eller annan lämplig person i skolan.

Två ansvarspersoner:

1. Diskuterar med eleven/studerande.

2. Kontakter vårdnadshavare som hämtar eleven studerande och för hen hem, vid behov via hälsocentralen. (Om man ej når vårdnadshavare och läget är akut, kontakta polis, barnskydd och/eller social- och krisjouren).

Ifall studerande är myndig så uppmana hen att gå hem, vid behov kan någon från skolan följa med till Emppu/hälsocentralen.

3. Gör barnskyddsanmälan. Kontakta vuxensocialarbete ifall studerande är myndig.

Experter vid elevhälsan kan alltid konsulteras anonymt. Det finns hjälp att få!

Situationen följs upp av utsedd ansvarsperson (skolhälsovårdare eller skolkurator) i samråd med barnskyddsmyndigheterna/vuxen socialt arbete.

Vid behov hålls ett möte på skolan. En mångprofessionell individuell elevvårdsgrupp kan utsättas och vid behov och med samtycke kan klientskap hos **kuratoren, psykologen och/eller** hälsovårdaren inledas.

Vid behov behandlas stöd för barnet och familjen i sektorsövergripande nätverkssamarbete och det avtalas med barnet och vårdnadshavarna om detta stöd. En gemensam plan görs upp.

Samarbetet för att förbättra barnets situation och genomförandet av stödåtgärder följs upp.

4. Att beslagta föremål

Lagen om grundläggande utbildning och skolans ordningsregler definierar utgångspunkten för beslagtagande av föremål.

Om det uppstår en situationen där det finns behov att beslagta föremål genomförs detta på sätt som beskrivs i Anvisningar för disciplinära åtgärder inom grundläggande utbildning och gymnasium.

Ungdomsledarnas ingripande arbete

Ungdomsledarna för diskussioner om rusmedel med barn och ungdomar. Alla rusmedel är förbjudna i ungdomslokalen och i lokalens absoluta närområde. Ungdomsledarna ingriper enligt handlingsmodellerna och i enlighet med rådande lagstiftning då de upptäcker att barn eller ungdomar använder rusmedel.

Ungdomsledarna ger stöd åt ungdomar för att minska och för att få slut på rusmedelsbruk. Alla fall av rusmedelsbruk, misstänkt rusmedelsbruk och innehav av rusmedel behandlas skilt för sig tillsammans med den unga själv och om möjligt även med den ungas vårdnadshavare. Då oro för en ungdoms rusmedelsbruk väckts diskuterar ungdomsledarna situationen och eventuella åtgärder inom arbetsteamet.

Om en ungdom är farlig för sig själv eller andra är ungdomsledarna skyldiga att göra en barnskyddsanmälan. Barnskyddsanmälan görs i samarbete med ungdomens vårdnadshavare då det är möjligt. Brådskande barnskyddsanmälan görs till social- och krisjouren.

Ifall en ungdom påträffas med rusmedelsprodukter i ungdomslokalen eller på ungdomstjänsternas evenemang uppmanas ungdomen överlämna produkterna åt ungdomsledarna. Ungdomsledarna sätter rusmedelsprodukterna i ett låst skåp varifrån de vid behov kan uthämtas av ungdomens vårdnadshavare.

Handlingsmodell A inom ungdomsverksamheten i Esbo

Tobaksprodukter (cigaretter, snus, el-cigaretter och dylikt)

Bemötande och bedömning

- Bemöt den unga och gör en helhetsbedömning av situationen. Använd all tillgänglig information.
- Diskutera situationen med ditt arbetspar eller ditt arbetsteam vid behov.

Ingripande och eventuella åtgärder

- **Diskutera saken med den unga.**
- Be den unga om kontaktuppgifter till vårdnadshavaren och förklara varför du är tvungen att ta kontakt.
- Om den unga ger kontaktuppgifterna: Ring till vårdnadshavaren tillsammans med den unga.
- Ifall situationen blir på hälft fortsätts behandlingen av situationen när det är möjligt.

Uppföljning

- Gör vid behov en ny bedömning med arbetsteamet.
- Diskutera, ingrip och stöd den unga enligt behov.

Handlingsmodell B inom ungdomsverksamheten i Esbo

En berusad ungdom (alkohol, droger och andra rusmedel)

Bemötande och
bedömning

- Bemöt den unga och försök lugna ner situationen.
- Gör en helhetsbedömning av situationen. Diskutera situationen med ditt arbetspar eller ditt arbetsteam vid behov.
- Ta din och ditt arbetsteams säkerhet i beaktande.

Ingripande och
eventuella åtgärder

- **Diskutera saken med den unga och ta till nödvändiga åtgärder.**
- Be den unga om kontaktuppgifter till vårdnadshavaren som ni sedan ringer tillsammans. Förklara varför du måste göra en barnskyddsanmälan.
- **Barnskyddsanmälan görs då det är möjligt.**
- Ifall den unga är en fara för sig själv eller andra och vårdnadshavaren inte kan nås eller den unga går iväg: ring 112.

Uppföljning

- Försäkra dig om den ungas välmående, t.ex. gå tillbaka till platsen för mötet en timme senare.
- Diskutera, ingrip och stöd den unga enligt behov.